

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Miren Gabilondo Agirrebeña

*Soraluze,
Gipuzkoa
(1918-2011)*

Aurkibidea

Biografia

Unamuno baserrian jaio zen. Jose Maria Leterekin ezkonduakoa. Baserria erre eta kalera jaitsi ziren bizi izatera 1975. urtean.

Zintak

SOR-011

- **Proiektua:** Soraluzeko euskara eta ahozko ondarea
- **Elkarrizketatzailea(k):** Unamuno, Egoitz
- **Data:** 2002-01-01
- **Iraupena:** 74 min
- **Euskarria:** Mini Disc
- **Kodifikatzailea:** Agirrebeña, Aintzane
- **Transkribatzailea(k):** Oregi, Benan

Pasarteak

1. Osintxura erromeriara

- **Erref:** SOR-011/003
- **Iraupena:** 0:01:16. **Hasi:** 00:02:14. **Bukatu:** 00:03:30
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:

Osintxura igandero joaten ziren erromeriara eta baita inguruko beste batzuetara ere (San Marzial, Irukurutzeta). Soinua egoten zen eta lotuan edo soltean dantza egiten zuten.

Transkripzioa

- Ta gero erromerixetan ta ibiltzen hasi ziñien edo?
- Bai, Osintxura gu, guretako Osintxu zan, e, erromerixa lekua, Osintxura juaten giñan erromerixara.
- Ta Maltza...?
- Ta gero, inguruetako zeretara be juaten giñan, ez dakizu? Bergarara San Marzialera ta Irukurutzetara ta, badakizu, mendiko erromerixetara.
- Bergarak gehixao tiratzen [...] zuek?
- Bai, Plazentziak baiño gehixao tiratzen giñuzen edo... Plaentxiakuak geu

ta Bergarara. Osintxura jaiero juaten giñan, Osintxun, badakizu, erromerixia eitten zan ta jaiero juaten giñan.

- Erromerixako kontuekin-ta akordatzan zara zu?
- Bai!
- Ze izaten zan, zela izaten zan?
- Orduan izeten zan soiñua, bakizu? Sueltua ta agarraua ta jotzen zittuen ta... gu geldittu be ez giñan eitten. Ekin lehenengotik ta bukatu arte ibiltzen giñan.
- Danera? Sueltuan ta agarrauan be bai? Bixetara?
- Bai. Asko gustatzen jakun dantzia, badakizu.
- Oin diferente dao...
- Diferente ta edadiak be badakizu ze eitten daben... bueno!
- Klaro, bai, bai.
- Hor, Gregorin gizonak soiñua jotzen zeban...
- Bai, Alfonsok.
- Alfonsok.

2. Eztei-bidaian Bilbora

- **Erref:** SOR-011/004
- **Iraupena:** 0:02:06. **Hasi:** 00:03:30. **Bukatu:** 00:05:36
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ezkontzak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

<p>Bere senarra Azkoitiko Madarixazabal baserrian hazitakoa zen. Gurasoak gazterik hil eta bost urterekin baserri horretan hartu zuten. Senarrak fundizioan Soraluzen lan egiten zuen, eta bertan ezagutu zuten elkar. Gero, Unamuno baserrira ezkondu ziren. Eztei-bidaian Bilbora joan ziren hiru egun pasatzera.</p>

Transkripzioa

- Zeuk gizona nungua zekazun?
- Azkoittikua nik.
- A, Azkoittikua?
- Azkoittiko Madarixazabalekua. Bueno Madarixazabalen hazittakua zan. Gurasuak gazterik hil jakozen, ta bost... kaletikan bost urtekin eruan ei zeben hara. Ta, holaxe.
- Ta gero ze jua ziñien, Unamunora, bizitzera?
- Bai, haura hamen zebillen lanian ta hamen ezautu giñan gu.
- A, hemengo taillerren baten edo?
- Fundiziñuan. Ta lanian hamen zela ebillen, ba, hamendik ezautu neban nik haura. Gero basarrira ezkondu nitzan, Unamunora... ta hantxe etxia erre artian.
- Ta han ze bizi zian, zuen gurasuak eta be bai?
- Bai, gurasuak bizi zian.
- Ta ganaurik eta holakorik eukitzen zenduen?
- Bai, ganauak bageunkazen, etxia erre arte ganauak euki genduzen. Gero kendu ein genduzen, ez dakizu? Etxia erre zanian kendu ein genduzen, baiña, ganauak bageunkazen.
- Nunbaittera jua ziñien ezkondu ta gero “viaje de novios” edo...?
- Bilbora.

- Bilbora? Eguna pasatzera edo?
 - Bai, ezkondu eguenian ta domekan etxera.
 - Hiru egun edo?
 - Hiru egun, orduan haundixa zan baiña... Bueno!
 - Joe, bai, orduan hori eitten bazan, besterik ez zan egongo ta...
 - Besterik ez zeuan orduan ta... Urriñen izaten zan Donostiara edo Bilbora.
 Gu Bilbora juañ giñan. Sei'tterdieten ezkondu goizian Plaentzian ta...
 - Goizeko sei'tterdieten?
 - Goizeko sei'tterdieten. Ta gero, hartu trena ta... ez dakit, Eibarrera juañ giñan. Eibarren bazkaldu genduan ta gero Bilbora.

3. Baserrian goserik ez gerra-denboran

- **Erref:** SOR-011/006
- **Iraupena:** 0:01:12. **Hasi:** 00:07:00. **Bukatu:** 00:08:12
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Politika » Gerra zibila (1936-1939)
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera

Laburpena:

Goserik ez zuten pasatu gerra-denboran. Gauez Osintxuko erro tara joaten ziren. Baserrian ez zuten goserik pasatu bertan bazutelako zer jana, baina kalean bai. Gerra-osteko hasierako urteak ere txarrak izan ziren.

Transkripzioa

- Ta orduan, e... goserik eta zuek pasau zenduen edo, zela izan zan?
 - Ez genduan guk goserik pasau, e? Gosia... urtia egon zan baiña... Porke gu basarritikan juaten giñan, e... Osintxura gabian, zorruakin.
 - Errotara ta?
 - Errotara. Han iriña zertu ta... gero basarrira, ezta? Ta, ba, labe-sua eitten genduan ta guk ez genduan goserik pasau.
 - Jateko behintzat euki zenduen...
 - Bai, ta, badakizu, ganauak be bagenkazen ta esnia be bazeunkan ta goserik ez genduan zertu, baiña orduan kaliañ ta gose-urte haundixa egon zan, e!
 - Bai, hori esaten doste...
 - Orduan ogixa... nik ez neban pentsatzen ikusi be eingo zanik oin ikusten doun moduan. Gero bukatu zan gerria ta ondoria, haura zan gose-urtia haura!
 - Gerria bukatu zan ta ondorengo urtian?
 - Bai, gose-urtia baiña ikaragarrixa!
 - Bai, e?
 - Bai.
 - Ta gerria eguan denporan be bai. Gerria egon zan denporan be, ba, gosia zeuan...
 - Orduan gerria egon zanian hemen apurtu zian etxiak eta holakuak?
 - Hemen ez, hemen ez zan apurtu, gerria egon zanian. Ostian bai, Durangon ta, ezta? Orduan apurtu zittuen, bueno! Durango ta Gernika ta horrek bai apurtu zittuen.

4. Lehenagoko ezkontzetan arrioa gurdian

- **Erref:** SOR-011/008
- **Iraupena:** 0:01:14. **Hasi:** 00:10:10. **Bukatu:** 00:11:24
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ezkontzak

Laburpena:

<p>Baserrietan bi eguneko ezkontzak ere egiten zituzten. Lehenago arrioa gurdian eramaten zuten baserrietan ezkontzen zirenean, baina berak ez du halakorik ezagutu.</p>

Transkripzioa

- Ta orduan ze izaten zan ohitturia, igual, e... nobixuan etxequak erregalatzia bestieri, ba, nik ze dakit, holako... zer batzuk eta, ala...?
- Ni ez naiz akordatzten, baiña hori, e... basarrixetan-ta egun biko bodak-eta eitten zittuenian, erregalatzen zittuen, ez dakizu? Gauzak erregalatzen ei zittuen. Bai, zela eitten zebeñ bodia...
- Bai, boda luziak eitten zittuen tokixetan eta?
- Egun bikuak-eta akordatzten naiz zela izaten zian.
- Eta ez zara akordatzten lehenao...bueno, esaten zebeñ, hola, eitten zittuela, hola, ezkontzak eta, ta igual burdixan eruaten zittuela trastiak eta...
- A, bai, bai! Hori nik ez dot ezautu, ez dot ezgutu, baiña entzunda bai, e! Entzunda bai, zela ganauekin eruaten zittuen trastiak, e...
- Bestian etxera?
- Bestian etxera, gelditzen zan etxera, ba, "arriua" esaten jakona, ezta?, zela eruaten zittuen.
- "Arriua" esaten jakon?
- "Arriua" esaten jakon, usadixo bat, ez dakizu, horixe esateko. Ta eruaten zittuen gauza mordua, basarrixan bihar zian trastiak eta eruaten zittuen ta gauza mordua eruaten ei zittuen. Nik neuk ez dot ezautu hori, e?
- Lehenaokua izango zan...
- Bai, lehenaokua, ba...

5. Baserria erre zeneko bizipenak

- **Erref:** SOR-011/009
- **Iraupena:** 0:03:56. **Hasi:** 00:11:24. **Bukatu:** 00:15:20
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Gertaera izugarriak eta ezbeharrak
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua

Laburpena:

Goizeko lehenengo mezara etortzen ziren. Baserria euren zen. Baserria erre zitzaieneko kontuak. Aurrerago ere erre omen zen baserrian, eta orduan behi batzuk ere erre zitzaizkien. Euren pertsona eta animalia guztiak ateratzea lortu zuten, baina barruko gauza guztiak erre zitzaizkien.

Transkripzioa

- Orduan mezetara ta... juan... oin baiño... jentia juan bihako zan zuzenao oin baiño, ezta?
- Bai, gu be etortzen giñan, lehenengo mezetara etortzen giñan, lasta-azauakin etortzen giñan.
- Bai, entzunda daukat...
- Jo, hori be galdu da majo, gauzia... Gero hor be, zertu zanian, eruan zanian, ermittia, San Inazio, jaiero egoten zan, ezta? Beti batenbat etortzen zan, fraile edo batenbat, gu horra juaten giñan. Oin horrek danak galdu dia, e? Baiña gu... hoixe etortzen... Gu bakarrik ez, e? Hor goixetakuak-eta be bai. Edurdungotik-eta zela etortzen ziala uste dozu? Farolakin edo bestela, lasto-azauakin. Neguan ta...
- Zeuek basarrixan ze, errentero ez ziñien izango?
- Ez, basarrixa geria zan, geria zan basarrixa.
- Eta gero kalera, hona bajatu ziñien?
- Hau hartuta geunkan hau etxiau etxia erre zanerako, erre ein zan basarrixa. Ta... Hau erositta geunkan ordurako, ta gero hona bajatu giñan.
- Gero honaxe...
- Baiña ha dana erre zan, e?
- Dan-dana?
- Ganau... Eskerrak egun-argiz tokau zan ta ganauak eta danak etara genduzen. Ta Felix zeuan gurian geixorik orduan, ta haura ohetik atara neban eta bestiak piñurixan zebizen, piñu-markatzen, Jose Ramon ta gizona ta anaia, hil zana. Ta haura ohetik atara neban ta akordau nitzan sua. Sua ez, sukaldia jo-ta dana illundu jatan.
- Keiakin?
- Bai. Ta gero dana argittu, zu! Ta urten neban kanpora ta pentsau neban tximinixiak su hartuta, ta ke ba! Tximinixiak e... tximiñixatik normal keiak urtetzen zeban. Juan nitzan beste aldera ta... ointxe be ikusi eitten dot, ate bittartetik haura zan sua urtetzen zebana! Esaten notsan han, Osintxun bizi da, Rosarito edo... matarifia Bergarakua ez dakit ezagutzen dozun, Labaka?
- Bai, Labaka ezautzen dot.
- Haren ama han eguan Unamunora etorritta, ta ni hari diarka, "Rosarito!" ta inok be kasorik be ez zotan eitten, ez zeban entzuten. Eta ama euen harek ohian, ta justu-justuan atara zeben ama, e?
- Handikan?
- Barrutik. Atara ta segiduan jausi ei zan tetxua, behera.
- Nahikua suerte behintzat...
- Suertia? Bueno! Ba, lehen be erretakua zan Unamuno, gu artian jaixotzeke genden, ezta? Baiña lehenao be martzuan 23a edo esaten zeban... nik amari entzunda nik zela erre zan. Ta orduan txahalak be itxuria erre zian, bi txahal edo esaten zeban harek zela erre zian ta... Oinguan ganauak eta ez... ostian bai trastiak danak erre jakuzen, e! Horrek lehengo basarrixok dana... egurra ta, badakizu?
- Bai, bai, horrek hartuko dabe... Ointxe erre da...
- Ta gero tokau zan hego-haize bat... erre artekua izan zan, e?
- [Hamarretatik] hamaiketarako dana errata zeuan. Angiozarren erre da ointxe, zuen senittartekuak...
- Bai, tion ta... zera.
- Bai. Ta nik esaten neban e... egunaz tokau zan, bestela geu be bertan erreko giñan, e!
- Akordau ez.
- Horixe, akordau barek, jo-ta pasauko giñuzen! Egunaz tokau zan ta... Zera, esaten ebenn e, gere aldia, erdiko hormia oso ona zekan ta... Baiña

batenbatek, ez dakit, ebagi egurrak eta frontalak eta ebagi eta salbauko zala esaten zeben, baiña... [haize bat]... eta batenbatek min hartu bihar zeban ta... bueno...!

- Bai, bai, ez dau merezi.

- Merezi ez, ba, bueno! Sua gauza tristia da.

- Ba bai, ta horrek basarrixak, ba, errez, deskuidotxo bat nahikua... Baiña bueno...

- Ez dakiu zetatik izen zan, ezta? Beste aldetik izen zan ta... Han be mutilla egur-tratuan ta ibiltzen zan ta urtenda zan ta ama ohian, ta arrebia ta alabia ta juaten zian kaletik, ezta, eguardixan, baiña horixe... Lagatzeko, gaiñera, esaten ei eban bertan.

- Zeiñek, andriorrek?

- Andriak, esaten ei eban, lagatzeko.

6. Arrate egunean Arratera bazkaria hartuta

- **Erref:** SOR-011/010
- **Iraupena:** 0:01:24. **Hasi:** 00:15:20. **Bukatu:** 00:16:44
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Beste toki batzuetara jaietara
- Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak

Laburpena:

<p>Andra Mariak izaten ziren herriko jai inportanteenak. Eurak, hala ere, joera handiagoa zuten Osintxura. Arratera ere joaten ziren bazkaria hartuta. Maltzagaraino trenean joaten ziren eta handik gora oinez.</p>

Transkripzioa

- Jaixetan-ta, hemen kaleko jaixetan-ta, etortzen ziñien zeuek, igual ez, ezta?

- Bai, etortzen giñan, bai, etortzen giñan.

- Orduan zeintzuk izaten zian hola jairik zerenak e, urtian?

- Orduan Andramaixak izaten zian, gero jarri zan hau Santiaguak eta ya gero ipiñi zittuen, baiña orduan Andramaixak. Baiña guk hona baiño jokera gehixao geunkan Osintxura, guri Osintxuko Kofradixak eta gustatzen jakuzen. Ez dotsu esan hori Gregorik?

- Kofradixena ta ez dosta esan, bestela erromerixena ta esan dosta, ibili da kontatzen...

- Alkarrekin ibiltzen giñan ta, bueno...! Bergako San Martzialera ta... erretratuak eta badittugu hor polittak orduan ataratakuak. Arratera ta... bueno!

- Arratera be juaten ziñien?

- Bai, juaten giñan Arratera, bazkaixa hartu ta Arratera.

- Bai, aittittak kontau... gaiñera jende asko egoten zala han...

- Arraten bai, bueno! horixe!

- Eta orduan ze juaten ziñien, trenian hemendik e...?

- Bai, juaten giñan, pentseizu, hamendikan Maaltzara trenian juaten giñan, eta gero Maaltzatic gora oiñez. Akordatzen naiz... bide-zulo bat eta bide batzuk bazeren txarrauak... akordatzen naiz bide-zulo batetik gora zela juaten giñan. Trenian juaten giñan hara, Maaltza aldera, ta gero handikan oiñez.

7. Lehenago elur gehiago egiten zuen

- **Erref:** SOR-011/012
- **Iraupena:** 0:01:46. **Hasi:** 00:18:04. **Bukatu:** 00:19:50
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Natura » Meteorologia

Laburpena:

Lehen orain baino elur eta hotz gehiago egiten zuen. Elurra zenean etxean egon behar izaten ziren irten gabe. Lehen biderik ere ez zegoen eta astoarekin ibiltzen ziren hara eta hona. Nola aldatu den bizimodua.

Transkripzioa

- Orduan, e... edurra eitten zeban e... Gabon inguruan ta be?
- Bai, eitten zeban, [...]. Lehen, gaiñera, edurra gehixao eitten zeban. Ni akordatzen naiz, urte baten, ez dakit zenbat urte dian, febrero guztia ein zeban zu, edurra.
- Edurra?
- Edurra ta izotza. Egunaz eitten zeban edurra, ta gabian izotza. Hil guzti-guztia pasau zan, edurtian egon giñan orduan, basarrixan akordatzen naiz ni. Ta oin baiño... orduan nik uste dot edur gehixao eitten zebala.
- Bai, eingo zeban. Oin igual bi egun edo hola...
- Gaiñera, kalerañok hola ein dau edurrik?
- Ez, asko ez.
- Negurik ein be...
- Behin edo zeoze ein zaben baiña...
- Euririk ein be ez dau ein aurten, e? Euririk ein be ez dau ein...
- Eta lehenao neguan edurra eitten zabenian ta hor ze eitten zenduen gero? Edurrakin tapauta zeuanian, igual hillebete guztia...?
- Etxian hantxe egon bihar.
- Etxian barruan egon?
- Etxian hantxe egon bihar edurra eitten zabenian. Bueno, kanpotikan ganauendako jatekua-ta ekartzen zan, baiña kendu edurra ta akordatzen naiz ni zelan eruatzen genduan ganauendako jatekua Ta estu han, eskua be izoztuta, ure berotan sartu ta atara ein, ur epeletan ta... bueno! Oin basarrittik kalera uran ta ardauan diferentzia dao, e!
- Bai, aittittak esaten dosta bi mundu dila...
- Uran ta ardauan... Basarrixak be asko zertuta dare sasoi batetikan, e? [...] kotxiak eta beren kamiñuak eta, hamen, bueno...! Gu ibiltzen giñan moduan, eurixa bazan jo-ta danak bustitta eta berua bazan dana zertuta... Makiña bat bidar ibilli giñan, orduan ez euan kamiñorik eta...
- Bai, pentzatzen dot.
- ... astuakin...

8. Garia eta artoa ereiten zituzten

- **Erref:** SOR-011/013
- **Iraupena:** 0:00:48. **Hasi:** 00:19:50. **Bukatu:** 00:20:38
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia
- Baserria » Baserriko lanak » Artoa
- Baserria » Baserriko lanak » Lurra lantzea

Laburpena:

<p>Garia eta artoa ereiten zuten baserrian. Mugarte txikiak zituzten eta denak labratzen zituzten.</p>

Transkripzioa

- Zeuek garixa ta sartzen zenduen, hori be bai?
- Bai, sartzen genduan garixa ta garixa ta [...] eitten zan, e! Hor beheko trenbide onduan hasi ta etxe ondoraiño. Bi soro zeren, ezta? ta txandan han, urte batian garixa ereitten zan ta bestian artua. Dana, dana esaten dotsut, e, ganaua ibiltzeko le... labratzeko lekuri ez igual, e? Ta haintxe, zu, bilddurrez urtengo ete zebe, mugatik behera urtengo ete zebe, bilddurrez, ganauak-eta be. Ta dana... Orduan, esaten dotsut, muga-arte txiki-txikixak eta danak labratzen zian, danak baiña, e! Oin, e... dana piñua ta holaxe oin. Bueno, oin be badarabigu, ezta? Ortua-ta badarabiguz, ezta? Baiña ostian labrau ez dou eitten ezer.

9. Goiko baserriak eta behekoak elkarri laguntzera joaten ziren

- **Erref:** SOR-011/015
- **Iraupena:** 0:01:36. **Hasi:** 00:21:48. **Bukatu:** 00:23:24
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua
- Baserria » Baserriko lanak » Garia
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana

Laburpena:

<p>Auzolanean lan egiten zuten. Garia lehenago heltzen zen behean eta heldutakoan goiko baserrietakoak behera etortzen ziren laguntzera. Gero, goian heldutakoan berdin. Aittantxaboleta ingurura eta Pol-pol ingurura joaten ziren garotara, han zituzten sailak eta. Egurretara ere hara joaten ziren.</p>

Transkripzioa

- Ta hor garixa ta zerok eta artua ta, hor akordatzen zara zu zela eitten zian, e... nik entzunda daukat, auzolanian edo eitten ziala zer batzuk eta?
- Bai, garixa heltzen zian, etortzen zian goikuak behera: Lezasokuak be etortzen zian, Edurdungokuak be bai ta Asaliakuak be bai, porke behian lehenago heltzen zan garixa. Eta gero, goixan heltzen zian, juaten giñan behekuak gora.
- Gora laguntzera?
- Bai. Ta lurra jasotzian ta be akordatzen naiz ni auzokuekin zela [...], zela trukutzen genduan ta gero garua ebagi bihar zian ta be bai. Garua ebagi bihar zian be, juaten giñan behekuak goraka. Horrekin akordatzen naiz.
- Ta garua zeuek nun ebaten zenduen, goixan?
- Aittantxaboletan daukau guk garo-sailla, ta bestia —han piñua dao sartuta, baiña—bestia Pol-pol onduan beste bat, beste sail bat.
- Lekutan dao!

- Pentseizu noraiño juaten giñan garotara... Ene! Udazkena izaten zan guretako txar-txarra. Goizian ganauekin urten bihar seiretan, bi jornada ekarteko, goizeko seiretan, ta gero... Izeten zan udazkena txarren-txarrena hemen beheko etxietarako, txarrena, baiña, e!

- Klaro, han goiko biajiak ein bihar ta...

- Bai, bueno!

- Ta egurretara be hara juaten ziñien?

- Bai, egurretara be bai. Aspaldixan ez, ezta? Baiña lehen ekarten genduan, han, piñuan gaiñekaldian txaria dao [...], ta han txaratik ekarten genduan egurra.

10. Eskolan dena gaztelaniaz; zigorrak

- **Erref:** SOR-011/017
- **Iraupena:** 0:01:50. **Hasi:** 00:24:22. **Bukatu:** 00:26:12
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Zigorrak
- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:

<p>Eskolan dena gaztelaniaz egiten zieten. Hasieran ez zuten ulertzen, baina denborarekin ikasi zuten. Gerra garaian ez zieten uzten euskaraz hitz egiten. Jartzen zieten zigorra: bankuak esku banatan eutsi beharra. Erlijioa ikasten zuten gehienbat eskolan.</p>

Transkripzioa

- Zeueri hemen eskolan dana erderaz emoten zotsuen?

- Bai, dana erderaz emoten zoskuen, orduan ez zan euskerarik.

- Ta entendidu ta eitten zenduen bape?

- Bai, horraxe etorri giñanian zeoze entenditzen ekin giñan, badakizu.

- Poliki-poliki?

- Bai, ta gero, gaiñera, gerra-denporan be, badakizu, euskeria eitten ez eben lagatzen, e! Ez eben orduan lagatzen, gerra-denporan, euskeraz eitten.

- Eskolan be prohibidu eitten zotsuen euskeraz eittia ta?

- Orduan ein be ez zan eitten eskolan, e? Hemen, hola, euskerazko maistrak ez dakit egon be ein zan. Bueno, egon eingo zian, baiña erderaz dana, porke Maria Teresa Amañanekua be euskalduna zan, ezta? baiña, erderaz dana orduan.

- Eta akordatzen... ez zebe ipintzen holako anillua edo holako bat eta?

- E?

- Anillua-ta ez eben ipintzen euskeraz berba eitten zebanari, ti-ti pasatzeko eta halako...?

- Ez, horrekin ez naiz akordatzen, anillua pasatzen zebeñian.

- Ez, entzunda dakat...

- Anillua pasatzen zala?

- Bai, euskeraz harrapatzen zebanari ipintzen zotsela anillua ta ... bestiak hari ta bestiak hari ta hola ibiltzen ziala. Baiña gogorrauak bai izango zian, ezta, harek maistrak eta?

- Deskuidatzen baziñan, ipiñi eskuak honetara ta, makilliakin... bueno! Ta gero banketak be bai ipintzen zittuen, kastigua emoten zebeñian, bankutxuak, esku banatan, ta holaxe egon bihar.

- Eusten egon bihar?
- Haura erakusten be ona zan haura maestriaura, baiña gogorraua zan! Oso gogorra zan.
- Ta asignaturak-eta zertzuk emoten zenduen, relijiñua ta hola asko, igual?
- Relijiñua gehixao, relijiñua gehixao...

11. Sorgin kontuak; umeak beldurtzeko Sakamantekas

- **Erref:** SOR-011/021
- **Iraupena:** 0:02:42. **Hasi:** 00:29:20. **Bukatu:** 00:32:02
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak

Laburpena:

<p>Lagun batek sorginak azaldu zitzaizkiola esaten zien. Tabako paketearen tamainokoak zirela besterik ez zien kontatzen. Kateekin ere azaltzen omen ziren, baina auzoko jendea izaten zela uste du. Bere senarrari ere bidera azaldu zitzaizkion eta dirua ostu zioten. Umeak beldurtzeko Sakamantekasa etorriko zela eta zakuan eramango zituela esaten zen.</p>

Transkripzioa

- Zu akordatzen zara entzunda e, ibiltzen zala jentia izarekin-ta jantzitta gabian ta halakorik eta?
- Bai...
- Hemen be bai?
- Sorgiñak urtetzen zebela ta!
- Esate eben?
- Hori auzoko batek kontau zoskun guri, berak ikusi zittuala. Ta zelakuak zian esaten gontsan ta... hebria ez dakizu? lehengo haura tabako hebria esaten jakon, halako kuadrautxo bat zan. Ta zelakuak zian, ba, esaten gontsan ta, ba, hauraxe tamaiñua zala esaten zeban.
- Zeiñek? Sorgiñori?
- Sorgiñak!
- Tabako paketian tamaiñakuak?
- Bai, guk preguntau eitten gontsan. Agarrekua zan, hori, kontau zoskuna, Bitor, ta zelakuak o zer zian, ba, ta holakotxe tamaiñokuak.
- Eta gehixao ez eben esaten ezebe? Holako tamaiñua zekala? Ta ez zian... kataiekin eta ez zian ibiltzen?
- Bai, entzunda nao hori, kataiekin ta, zela ibiltzen zian...
- Ta hori ze izeten zan?
- Zera, hori izengo zan bertan auzokon batzuk; ez sorgiñak, bertan auzokon batzuk.
- Ta hori ez zebe esaten zegaittik zan ta ezebe holakorik?
- Orduan urten ta be eitten zebe, edozein lekutan-ta. Ni gizonari be entzunda nao, han Madarixara ferixara juan ta zela urten zotsen, zera tapauta, arpegixa tapauta, ta ekazen diruak danak kendu zotsezela. Ta gero, behintzat, enterau ei zan auzokon bat ei zan. Auzokua zala esaten zeban harek.
- Ta, orduan, hor gehixao izeten zan holan lapurreta ta hortako zera...
- Bai, lehen horretaiakuak-eta entzuten zian. Ni akordatzen naiz gartzia nintzala, esaten zan, zera, fulanori urtendakua, ta zein zanik be ez. Ta gero, behintzat, horrek behintzat enterau ei zan auzokua zala, diru danak kendu

ta... arpegixa tapauta zela urten ta diru danak zela kendu zotsezen...

- Zeueri kontatzen zotsuen txikittan hola... ez zendutenian nahi zeoze eittia edo, zer esaten zotsuen bildurtzeko ta hola, bateron bat etorriko zala eta holakorik?
- Bai, hori bai esaten zeбен, bateron bat etorriko zala, zakuakin ibiltzen ziala ta... siñistu eitten genduzen! Ez dakizu?
- Biharko sinistu!
- Orduan sinistu eitten zian horrek... Zakuakin ibiltzen ziala ta...
- Umiak eruaten zittuela ta?
- Umiak eruaten zittuela ta... Sasoi baten, Sakamantekas ta, ze esaten zan, eskolatikan igual errotara juan bihar zorruakin ta Sakamantekas etorriko zala, ta haura izaten zan bildurra, zu!
- Harek harrapau eingo ete zinttuen?
- Zelako bildurra baiña, zu!
- Bai ba, hainbeste aldiz kontauta ya...
- Bueno! Hainbeste aldiz, ba...

12. Baserriz baserri ibiltzen zen jendea eskean

- **Erref:** SOR-011/022
- **Iraupena:** 0:01:28. **Hasi:** 00:32:02. **Bukatu:** 00:33:30
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Baserria vs. Kalea

Laburpena:

Zorroztailleak ibiltzen ziren baserriz baserri, ontziak konpondu edo bestelakoak egiten. Eskean ere asko joaten ziren baserrietara.

Transkripzioa

- Hemen orduan ibiltzen zian zorroztailliak eta holakuak eta basarrixetan-ta?

- Basarrixetan ez naiz akordatzten, baiña kalia bai, e? kalia zela ibiltzen zian akordatzten naiz. Kalia-ta ibiltzen zian horrek, zorroztaille...

Basarrixera ez naiz akordatzten hola juaten zianik.

- Ta basarritan ibioltzen zian baten batzuk?

- Basarrixetan ibiltzen zian lehen horrek, "paraguero" edo esaten juen, ba? Horretaikuak bai, ibiltzen zian, ontzixak arreglau, ta guardasolak konpondu ta, bai, horrek ezaututa daukaraz, zela etortzen zian basarrixetara.

Horrekin akordatzten naiz

- Eta, bestela, hola, eskian-eta etorten zian be bai?

- Bai, eskian be ibiltzen zian, eskian be. Oin ez dira ikusten, ezta, horrek, baiña lehen basarrixetara asko eskian ta be.

- Eta eskian zetorrenari igual bertan lotan be lagatzen jakon?

- Gurian ez zeбен lori ein, ezta? Baiña akordatzten naiz ni, gure auzuan, lo ein zebela esaten zeбен.

- Ez, entzunda nik, lagatzen zotsela lo eitten ta be...

- Gerian ez naiz akordatzten,[ez dakit...].

- [...].

- Lehen, gaiñera, horretaikua, eskekua esaten jakon, ta asko ibiltzen zian, e! Askok. Zakun bat hartuta edo beste poltsan bat edo... eskian asko ibiltzen zian.

13. Ogiaren inguruko ohiturak

- **Erref:** SOR-011/024
- **Iraupena:** 0:01:41. **Hasi:** 00:34:05. **Bukatu:** 00:35:46

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Artoa
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak
- Baserría » Baserriko lanak » Garia

Laburpena:

Ogia nola egiten zuen. Artoa ere erretzen zuten: masa egin (artopila) eta erre egiten zuten. Astero egiten zuten labesua. Ogia lurrera jausitakoan musu eman eta aitaren egin behar izaten zen. Ogia buelta emanda egoteak edo kutxiloa gora begira egoteak zorte txarra ekartzen zuela uste zen.

14. San Juan inguruko ohitura eta sinesmenak

- **Erref:** SOR-011/025
- **Iraupena:** 0:03:02. **Hasi:** 00:35:46. **Bukatu:** 00:38:48

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » San Juan
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak

Laburpena:

Etxean eta soroetan gurutzeak jartzen zituzten San Juanetan. Txorta bedeinkatu egiten zen Erramu egunean eta baserrietan banatzen ere ibiltzen ziren. Erramua eta elauntza jartzen zitzairen gero gurutzeei. Zorte ona emateko jartzen ziren gurutzeak. Sua ere egiten zuten San Joan bezperan. Hurrengo goizean ihintza hartzera irteten ziren oinutsik, osasunarentzat ona zela eta.

15. Kukuaren inguruko ohitura eta esaerak

- **Erref:** SOR-011/026
- **Iraupena:** 0:01:12. **Hasi:** 00:38:48. **Bukatu:** 00:40:00

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Esaerak

Laburpena:

Kukua lehenengo aldiz entzuten duzunean, dirurik ez baduzu poltsikoan, urte guztian dirurik ez duzula izango esaten zen. Kukua "Erramu egunian erromako zubixan eta San Pedruetan mutu" esaten zen.

16. Suge eta muskerren inguruko sinesmen eta esaerak

- **Erref:** SOR-011/027
- **Iraupena:** 0:01:45. **Hasi:** 00:40:00. **Bukatu:** 00:41:45

Gaia(k):

- Fauna » Natura » Basoko animaliak » Narrastiak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak

Laburpena:

<p>Sugeek behiei esnea edaten zietela entzunda dauka. Esnea edateko behiaren hankan kiribiltzen zen sugea eta behia gustura egoten omen zen. Hodea dagoenean irteten omen dira sugeak. Muskerrak heldutakoan herrietako kanpaiak jo behar izaten zirela soltatzeko esaten zen.</p>

17. Hegaztien inguruko sinesmenak

- **Erref:** SOR-011/028
- **Iraupena:** 0:01:10. **Hasi:** 00:41:45. **Bukatu:** 00:42:55

Gaia(k):

- Natura » Fauna » Hegaztiak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak

Laburpena:

<p>Antzarrak pasatzen zirenean denbora txarra etortzen zen eta beldurrez egoten ziren. Oilarrak gauez kukurruku joz gero zerbait txarraren iragarpena omen zen eta oiloak kukurruku joz gero oraindik txarragoa.</p>

18. Konjurua: baserria bedeinkatu eta jatekoa jasotzen zuen abadeak

- **Erref:** SOR-011/030
- **Iraupena:** 0:03:36. **Hasi:** 00:43:42. **Bukatu:** 00:47:18

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak

Laburpena:

Egur moduko bati su ematen zitzaion elizpean, bedeinkatu eta banatu egiten zuten. Ez du gogoratzen izenik. Ur bedeinkatua ere leku guztietara banatzen zen. Konjurua; abadea eta monagiloa baserrietara joaten ziren baserria bedeinkatzera eta trukean arrautzak, gazta... jasotzen zituzten. Horretaz gain, oilasko pareia eramaten zitzairen.

19. Ekaitzen inguruko sinesmen eta gertaerak

- **Erref:** SOR-011/031
- **Iraupena:** 0:01:54. **Hasi:** 00:47:18. **Bukatu:** 00:49:12

Gaia(k):

- Natura » Meteorologia
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

<p>Ekaitza zetorrenean, amak San Juanetan bedeinkatutako txorta ateratzen zuen eta ur bedeinkatuan sartzen zuen. Udako ekaitzak beldurra ematen zuen baserrian. Behin, lanean ari zirela, ekaitza etorri eta dena utzita alde egin zuten.</p>

20. Zenbait esaera edo sinesmen

- **Erref:** SOR-011/032
- **Iraupena:** 0:01:08. **Hasi:** 00:49:12. **Bukatu:** 00:50:20

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Esaerak

Laburpena:

Ezkerreko belarria gorritutakoan, norbait gaizki-esaka ari dela esaten da; eta, eskumakoa denean, ondo-esaka. Norbaitek zotina zuenean, gezurra esan zuela esaten zen.

21. Umea izan eta elizatik pasatu aurretik emakumea ezin etxetik irten

- **Erref:** SOR-011/034
- **Iraupena:** 0:01:22. **Hasi:** 00:52:38. **Bukatu:** 00:54:00

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Sakramentuak

Laburpena:

<p>Lehen umeak etxean izaten zituzten. Bataiatu ere azkar egin behar izaten ziren eta umea hartuta elizara joaten ziren. Umea izan ondoren emakumea ezin zen kanpora irten elizatik pasatu arte eta atera behar izanez gero teila bat jarri behar izaten zuen buruan.</p>

22. Umeak Arrateko barkutik zetozeela esaten zen

- **Erref:** SOR-011/036
- **Iraupena:** 0:01:14. **Hasi:** 00:55:00. **Bukatu:** 00:56:14

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak

Laburpena:

Umeak Arrateko barkutik zetozeela esaten zieten gurasoek.

23. Umeak etxean edukitzen ziren; umeen bizi-baldintzak

- **Erref:** SOR-011/037
- **Iraupena:** 0:03:16. **Hasi:** 00:56:14. **Bukatu:** 00:59:30

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak
- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Haurrak zaindu eta hezi

Laburpena:

<p>Umeak etxean izaten ziren eta medikua edo komadrona etortzen zen etxera. Umeari ze janari ematen zitzaion. Orduko umeen baldintzak ez ziren egokienak izaten.</p>

24. Jaio orduko bataiatzen ziren umeak

- **Erref:** SOR-011/038
- **Iraupena:** 0:01:38. **Hasi:** 00:59:30. **Bukatu:** 01:01:08

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Sakramentuak

Laburpena:

<p>Umeak jaio orduko bataiatu behar izaten ziren. Familiakoen izenen arabera jartzen zitzaion umeei izena. Bataio egunean bazkaria egiten zen etxean.</p>

25. Baserrian jai-egunik ez

- **Erref:** SOR-011/039
- **Iraupena:** 0:03:28. **Hasi:** 01:01:08. **Bukatu:** 01:04:36

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak

Laburpena:

<p>Lehen San Pedro eguna jai izaten zuten. Baserrian lana egoten zen eta eurek ez zuten jairik hartzen. Aste Santuan ganadurik ezin zela uztartu esaten zen. Igandetan goizeko sei eta erdietako mezetara jaisten ziren kalera. Igandetako ohiturak.</p>

26. Eskolara joan aurretik ardiak jeztera mendira

- **Erref:** SOR-011/042
- **Iraupena:** 0:01:00. **Hasi:** 01:06:38. **Bukatu:** 01:07:38

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Laburpena:

Ardiak ere bazituzten baserrian eta gaztak egiten zituzten. Eskolara joan aurretik Aittantxaboletaraino joaten ziren ardiak jeztera.

27. Trenean gertatutako anekdota

- **Erref:** SOR-011/044
- **Iraupena:** 0:04:14. **Hasi:** 01:08:20. **Bukatu:** 01:12:34

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak

Laburpena:

Behin trenean gertatu zitzaien pasadizoa. Bost neska joaten ziren Osintxura erromeriara. Trena ordaintzeko dirurik ez eta interbentoreak ez ziela trenetik jaisten utziko esan zien. Garizuman Edurdungora joaten ziren.

Gabilondo Agirrebeña, Miren | ahotsak.eus Orr.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-03-02

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkarte

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com